

Forsvar for naturen

Drifts- og plejeplaner
for forsvarets skyde- og øvelsesterræner

Forsvarsministeriet
&
Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen

Forsvar for naturen

Drifts- og plejeplaner
for forsvarets skyde- og øvelsesterræner

Forsvar for naturen

– Drifts- og plejeplaner for forsvarets skyde- og øvelsesterræner

Udarbejdet af Forsvarsministeriet og Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, 2002

Tekst: Skovfoged Lene Lie, Skov- og Naturstyrelsen

Fotos: AQUA Ferskvands Akvarium: side 18
Bert Wiklund: side 7, 12
Erling Buhl: side 23
Erling Krabbe: side 6, 10, 16, 17 (kampvogn), 27
Hærhjemmeværnet: side 14 (øverst til højre)
Jægerkorpset: side 14 (nederst til venstre)
Lene Lie: side 8
NatureEyes/Jakob Damborg: side 11
Naturgrafik/Niels Lisborg: side 17 (rålam), 19, 26, 30
Peter Larsen: forside og side 4
Peter Lassen: side 15, 17 (lystfisker)

Kort: Peter Larsen/Lene Lie

Layout: Page Leroy-Cruce, Skov- og Naturstyrelsen

Tryk: Kailow Graphic A/S

1. oplag: 1000

Hæftet fås i Forsvarsministeriet eller i Skov- og Naturstyrelsen

ISBN: 87-7279-460-7

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K
Telefon 33 92 33 20
Fax 33 32 06 55
fmn@fmn.dk
www.fmn.dk

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Telefon 39 47 20 00
Fax 39 27 98 99
sns@sns.dk
www.skovognatur.dk

Indhold

Forsvaret og naturen	
Naturen har trange vilkår	5
Forsvarets terræner er naturperler	5
Hårdhændet brug	6
Miljøstrategi for de militære områder	
Miljøstrategi skal beskytte naturen	9
Drifts- og plejeplaner er midlet	9
Et fleksibelt og dynamisk redskab	10
Samarbejdet er ikke en tilfældighed	11
Drifts- og plejeplanerne tilgodeser flersidige interesser	
Også de internationale naturværdier beskyttes	13
Hensyn til forsvarets øvelsesbehov	13
I samarbejde med offentligheden	14
Inddragelse skaber gensidig forståelse	16
Planens opbygning	
Grundkort – en statusbeskrivelse	19
Øvelseskort – til militært brug	22
Drifts- og plejekort – et effektivt plejeredskab	26
Forsvaret opbygger ny viden og erfaring	
Medarbejderne inddrages	31
Planen iværksættes og medarbejderne uddannes	31

Forsvaret og naturen

Forsvarets skyde- og øvelsesområder rummer nogle af de bedst bevarede naturområder i Danmark. Ueberørt af landbrugslandets intensivering har de ligget hen i årtier og udgør i dag vigtige fristeder for en række sjældne og truede plante- og dyrearter.

Udarbejdelse af langsigtede drifts- og plejeplaner for forsvarets skyde- og øvelsesområder skal sikre terrænerne som optimale træningsområder og samtidig bevare naturen. Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen har i fællesskab skabt et enestående koncept, der forener uddannelse af soldater med hensynet til naturbeskyttelse og friluftsliv.

Naturen har trange vilkår

Op igennem 1900-tallet er konkurrencen om det åbne land øget betragteligt i Danmark. Landbruget har med voksende dyrehold og stadigt større maskiner krævet mere og mere jord under plov. Fra byerne har byudviklingen lagt beslag på det åbne land med udstykning af parcelhusgrunde, erhvervsparker og nye vejanlæg - alt sammen på bekostning af hederne, moserne, søerne, engene og småbiotoperne.

Forsvarets terræner er naturperler

De påvirkninger, det åbne landskab har været udsat for, er ofte gået helt uden om forsvarets øvelsesterræner. Nogle terræner har ligget i naturtilstand i flere generationer, enkelte har aldrig været rørt, og den naturlige flora og fauna har haft gode muligheder for at udvikle sig frit. Vådområderne er i mange tilfælde aldrig blevet drænet, de sandede jorder er sprunget i lyng, og hvor små skovområder har fået lov at passe sig selv, er der udviklet naturskovslignende områder med et meget højt naturindhold.

Forsvarets arealer har et stort naturindhold. Således er ikke mindre end 43 % af forsvarets ca. 32.000 ha udpeget som beskyttede naturtyper efter Naturbeskyttelsesloven, fordelt på søer, vandløb, moser, heder, overdrev, strandenge og ferske enge. Til sammenligning udgør de beskyttede naturtyper i Danmark som helhed kun 9 % af det samlede areal.

Hedearealet på Holstebro øvelsesterræn er mange steder slidt efter kørsel med bæltekøretøjer. En målrettet pleje er nødvendig for at sikre forsvarets øvelsesmuligheder i fremtiden.

Hårdhændet brug

Forsvarets aktive brug af arealerne har naturligvis mange steder sat markante spor i terrænet. Sprængninger, øvelser og voldsom kørsel med bæltekøretøjer slider hårdt på terrænet, og konkurrencen imellem bæltekøretøjer og truede eller sjældne dyr og planter kan til tider synes noget ulige.

Omvendt er der ligefrem nogle af de militære aktiviteter, der er med til at vedligeholde visse landskabstyper; Kørsel med tunge køretøjer er på de federe jordtyper med til at holde tilgroningen af buske og træer nede på de åbne overdrevsarealer, mens tidvise begrænsede afbrændinger i forbindelse med ammunitionsnedslag er til gavn for heder og overdrev, som er yndede levesteder for mange krybdyr, sommerfugle og plantearter.

Nogle arter tilpasser sig militærets aktiviteter: På Rømø anvendes gamle lastbiler som målområde for jagerflyene – og som redepladser af mågerne.

Heden er den mest udbredte beskyttede naturtype på forsvarets arealer og omfatter ca. 7.850 ha, svarende til ca. 10 % af Danmarks samlede hedeareal. De store hedearealer på forsvarets områder udgør samtidig nogle af de største og bedst bevarede hedearealer i Danmark.

Miljøstrategi for de militære områder

Forsvarsministeriet vedtog i 1993 en miljøstrategi, hvis formål var at fremme den samlede indsats på miljø- og naturbeskyttelsesområdet indenfor Forsvarsministeriets område. Et centralt led i denne strategi er, at et unikt samarbejde mellem forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen skal sikre en række af Danmarks mest interessante og værdifulde naturområder for eftertiden – samtidig med at forsvaret fortsat kan gennemføre sin nødvendige uddannelses- og øvelsesvirksomhed.

Miljøstrategi skal beskytte naturen

I erkendelse af, at forsvarets skyde- og øvelsesterræner rummer noget af den bedste natur i Danmark, blev det som et led i miljøstrategien besluttet, at beskyttelsen af naturen skulle styrkes gennem pleje af dyre- og planteliv. Endvidere blev det besluttet, at man ville forsøge at udbygge mulighederne for offentlighedens adgang, i den udstrækning forsvarets benyttelse samt hensynet til de besøgendes sikkerhed gør det muligt.

Vandhuller er værdifulde naturområder. Forsvaret gør en indsats for at pleje vandhullerne, så der bliver gode levede muligheder for plante- og dyreliv. En tidligere tørvegrav er ved at vokse til i spagnum-mos og kæruld – en efterhånden sjælden naturtype i Danmark.

Drifts- og plejeplaner er midlet

En samarbejdsaftale med Skov- og Naturstyrelsen blev starten på arbejdet med at beskytte og sikre naturværdierne; Skov- og Naturstyrelsen udarbejder langsigtede 15-årige drifts- og plejeplaner for alle forsvarets skyde- og øvelsesområder i tæt samarbejde med de lokale militære myndigheder. Et arbejde, der skal sikre, at der bliver taget de nødvendige hensyn til naturværdierne under den militære benyttelse, at terrænerne ikke slides i en grad, der forringer forsvarets fremtidige øvelsesmuligheder samt at offentlighedens interesse for de spændende terræner, så vidt det er muligt, tilgodeses.

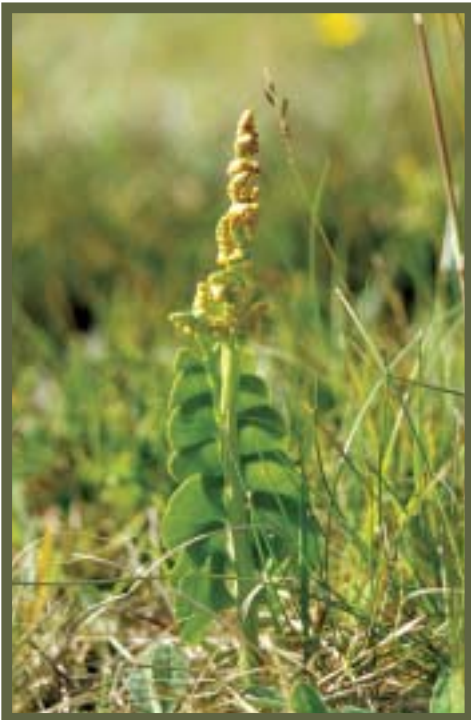
En bedre beskyttelse af naturværdierne på forsvarets arealer skal ske ved udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for hvert enkelt militært areal. Drifts- og plejeplanerne udarbejdes af Skov- og Naturstyrelsen i tæt samarbejde med de lokale militære myndigheder. Med drifts- og plejeplanerne har forsvaret forpligtet sig til at passe på og bevare de enestående naturområder, forsvaret forvalter.

Et fleksibelt og dynamisk redskab

Drifts- og plejeplanerne er en bindende aftale mellem forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen og gælder i 15 år. For til stadighed at holde så langsigtet en plan tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige.

I modsætning til det traditionelle fredningsinstrument rummer planerne således mulighed for tilpasninger til forsvarets dynamiske behov og skiftende forudsætninger, f.eks. pludselige øvelsesbehov i forbindelse med udsendelse af fredsbevarende styrker. Det er netop disse muligheder for løbende at afveje behovet for naturbeskyttelse og de rekreative hensyn imod forsvarets behov, der gør drifts- og plejeplanerne til et meget velegnet instrument i sikringen af naturinteresserne på de militære områder.

1991	Forsvaret tager kontakt til Skov- og Naturstyrelsen. Som et pilotprojekt påbegyndes arbejdet med en drifts- og plejeplan for skyde- og øvelsesterrænet i Oksbøl.
1993	Forsvarsministeriet udarbejder en miljøstrategi, der skal fremme den samlede indsats på miljø- og naturbeskyttelsesområdet.
1994	Drifts- og plejeplanen for Oksbøl skyde- og øvelsesterræn færdiggøres.
1995	Forsvaret indgår en samarbejdsaftale med Skov- og Naturstyrelsen om udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for de 16 største militære områder – i alt 21.000 ha.
1998	Samarbejdsaftalen udvides, så den nu omfatter <u>alle</u> forsvarets skyde- og øvelsesterræner – i alt ca. 32.000 ha.
2001	Hjemmeværnskommandoen indgår en tilsvarende samarbejdsaftale med Skov- og Naturstyrelsen om udarbejdelse af drifts- og plejeplaner for alle hjemmeværnets skyde- og øvelsesterræner – i alt 1.203 ha.
2004	Udarbejdelse af den første generation af drifts- og plejeplaner forventes afsluttet.

Den sjældne bregne, Månerude (Botrychium), trives nu på Skive øvelsesplads takket være en målrettet pleje af hedearealet.

Løvfrøen, Hyla arborea, er en af de arter, der har fået gavn af samarbejdet mellem forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen. På Haderslev øvelsesplads er 20 vandhuller blevet genoprettet for at sikre bestanden af løvfrøer. Indsatsen på flere terræner har samlet haft så stor betydning, at løvfrøen nu er taget af Rødlisten over truede arter i Danmark.

Samarbejdet er ikke en tilfældighed

At Forsvarsministeriet har valgt at samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen i arbejdet med drifts- og plejeplanlægningen, har ikke været helt tilfældigt. Skov- og Naturstyrelsen har mangeårig ekspertise i langsigtet planlægning og forvaltning af skov- og naturområder, hvor der ofte skal afvejes mellem flere forskellige hensyn. Skov- og Naturstyrelsen har på sin side set det som en naturlig del af styrelsens opgave at medvirke til, at miljøhensyn integreres i andre ministeriers virke.

Gennem et godt samarbejde er det med drifts- og plejeplanerne lykkedes forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen at opnå en balance mellem behovet for uddannelse af soldater og hensynet til naturen og de rekreative interesser. Et samarbejde, der – med velvilje og gensidig respekt for parternes interesser – har medvirket til, at en række af Danmarks mest interessante og værdifulde naturområder bliver sikret for eftertiden.

Drifts- og plejeplanerne tilgodeser flersidige interesser

Langsigtede drifts- og plejeplaner skal sikre, at der på forsvarets arealer skabes en tilfredsstillende balance imellem beskyttelse af naturværdierne, forsvarets øvelsesmæssige behov og de rekreative interesser. Inddragelsen af offentligheden bidrager til at skabe denne balance.

Også de internationale naturværdier beskyttes

Med udarbejdelse af drifts- og plejeplaner har forsvarret ikke alene sikret, at en række af de mest værdifulde naturområder i Danmark beskyttes og sikres for eftertiden. Planerne er samtidig en garanti for, at forsvarrets forpligtelser overfor de *internationalt* beskyttede naturværdier opfyldes – samtidig med, at forsvarret stadig kan gennemføre sin nødvendige øvelses- og uddannelsesvirksomhed.

Hensyn til forsvarets øvelsesbehov

Drifts- og plejeplanerne skal tage hånd om såvel de nationale som de internationale naturværdier. Men for forsvarret er planerne også en sikkerhed for, at skyde- og øvelsesområderne drives og plejes, så de også i fremtiden kan opfylde de øvelsesmæssige formål. Uden en målrettet pleje gror mange arealer til i krat, og for voldsom øvelsesaktivitet nedslider terrænet, så de fremtidige uddannelsesmuligheder begrænses. Med den rette tilret-

Natura 2000 er et sammenhængende net af beskyttede naturområder i EU. Udpegningerne skal sikre en beskyttelse af naturtyper og arter, der er særligt truede, sårbare, sjældne eller beskyttelseskrævende på europæisk plan. I Danmark er ikke mindre end 45% af militærets arealer omfattet af Natura 2000 - netop på grund af arealernes store naturindhold. Til sammenligning udgør Natura 2000 i Danmark som helhed kun 7 % af det samlede areal.

En række skovarealer på forsvarets arealer er i medfør af drifts- og plejeplanen udlagt som skov i naturtilstand uden forstlig drift og pleje. Herved er forsvarret med til at opfylde Danmarks internationale forpligtelse til at bevare og udpege mere naturskov.

telæggelse og planlægning kan terrænet imidlertid indrettes og forvaltes, så det forbliver øvelsesmæssigt optimalt, ligesom nye, nødvendige øvelsesfaciliteter kan indpasses i terrænet.

I samarbejde med offentligheden

Netop fordi forsvarets arealer rummer så store naturværdier, er der knyttet mange *rekreative* interesser til områderne. Ved at inddrage offentligheden i processen sikrer forsvaret, at også disse hensyn tilgodeses i planlægningen – i det omfang, det er foreneligt med den militære anvendelse og hensynet til naturværdierne.

På Antvorskov Øvelsesplads genskabes den 20 ha store Nysø. Det nye naturområde giver samtidig forsvaret mulighed for at indøve to nye øvelsedyper på terrænet: Broslagning over vandløb samt sejladssø.

På Nymindegab Skyde- og Øvelsesterræn dækkede tætte og ufremkommelige bjergfyrbepantninger store dele af terrænet. Med drifts- og plejeplanen er der skabt lysninger og spor igennem krattene, og terrænet er i dag mere anvendeligt til uddannelse og træning af enheder.

Lysningerne har desuden skabt lys til bunden, så hedelyngen, der før var fortrængt, kan spire igen.

Inddragelse af offentligheden i planlægningsprocessen har givet en større forståelse for forsvarets aktiviteter i lokalsamfundet. Omvendt har forsvaret med en mindre regulering i øvelsesaktiviteterne i høj grad kunnet tilgodeses de mange interesser, der er knyttet til de spændende naturområder.

På Danmarks største skyde- og øvelsesterræn i Oksbøl skydes der normalt med skarpt fra fly, kampvogne og morterer. Uden for skyde- og øvelsestid har publikum adgang til det spændende terræn. Adgangen reguleres ved skiltning og opslag i dagspressen.

Offentligheden inddrages allerede fra starten i processen: Skov- og Naturstyrelsen arrangerer i samarbejde med den lokale militære myndighed en rundvisning på terrænet for en række interesseorganisationer, den lokale kommune og amtet. Rundvisningen giver deltagerne et overblik over terrænets naturmæssige og rekreative muligheder, og dermed et grundlag for at komme med forslag og ønsker til den fremtidige anvendelse. Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen afvejer efterfølgende de forskellige hensyn og ønsker og vurderer i hvilket omfang, de kan imødekommes.

Når rundvisning og inddragelse falder allerede så tidligt i processen – før en egentlig planskrivning påbegyndes – hænger det sammen med, at man ønsker at sikre offentligheden en reel indflydelse, og altså ikke på forhånd lægge sig fast på holdninger og ideer. For yderligere at sikre medindflydelse fremsendes planudkastet i høring til de involverede.

Inddragelse skaber gensidig forståelse

Inddragelse af offentligheden sikrer, at der skabes en tilfredsstillende balance mellem de flersidige interesser. Men inddragelse af offentligheden har også betydet, at drifts- og plejeplanerne i mange tilfælde har været indgangsvinkel for en åben dialog i lokalsamfundet. En dialog, der har skabt åbenhed om forsvarets aktiviteter og dermed en bedre forståelse og større accept – til glæde for såvel forsvaret som offentligheden.

Drifts- og plejeplanerne sikrer, at der på forsvarets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem

- beskyttelse af de særlige naturværdier
- forsvarets behov for uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår
- hensynet til de rekreative interesser

Sidstnævnte hensyn sikres ved at inddrage offentligheden tidligt i processen.

Skydeområde Rømø er et af flyvevåbnets skydeterræner – og udpeget som Natura 2000. Området er beliggende midt i det unikke vadehav og er et af Danmarks vigtige områder for sæler. Igennem drifts- og plejeplanen er konflikter mellem naturhensyn og militærets aktiviteter blevet belyst. Forsvaret har herefter valgt at regulere øvelsesaktiviteterne således, at skydningerne indstilles i sælernes primære yngletid.

Inddragelse af interesseorganisationer, kommune og amt resulterer ofte i mange forskellige forslag – fra anlæg af ridestier til kørsel med terrængående køretøjer, fra afholdelse af orienteringsløb til opsætning af redekasser til fugle. En afvejning af de forskellige forslag er nødvendig for at finde en tilfredsstillende balance mellem benyttelse og beskyttelse.

Planens opbygning

Med drifts- og plejeplanerne er det muligt at tage de nødvendige hensyn til naturværdierne – og samtidig gennemføre den nødvendige uddannelses- og øvelsesvirksomhed. Konkrete anvisninger og enkelte virkemidler skal gøre planen praktisk anvendelig – også for den almindelige militære bruger.

Grundkort – en statusbeskrivelse

Drifts- og plejeplanerne tager udgangspunkt i en terrængennemgang og et digitalt grundkort. På terrængennemgangen registreres og identificeres de særligt interessante naturværdier – og altså de naturværdier, der skal tages særligt hensyn til. Grundkortet illustrerer naturtyperne og arealernes nuværende anvendelse.

Under registreringen på Skydeområde Tranum, fandt Skov- og Naturstyrelsen en ny orkidétype i Danmark. Planten har fået navnet Thy Gøgeurt (*Dactylorhiza* sp.), og dens voksested er blevet beskyttet igennem drifts- og plejeplanen.

I forbindelse med drifts- og plejeplanerne er der fundet flere ynglende fuglearter, som er sjældne i det øvrige Danmark – flere endda meget sjældne. Her bør bl.a. nævnes Hjejle (*Pluvialis apricaria*), Mosehornugle (*Asio flammeus*), Stor Tornskade (*Lanius excubitor*), Vendehals (*Jynx torquilla*), Blå Kærhøg (*Circus cyaneus*) og Tinksmed (*Tringa glareola*). Pattedyrene er rigt repræsenteret på de militære terræner – fra kronhjort (*Cervus elaphus*) til spidsmus (*Sorex araneus*). På tre terræner er der fundet ynglende Odder (*Lutra lutra*) (billedet).

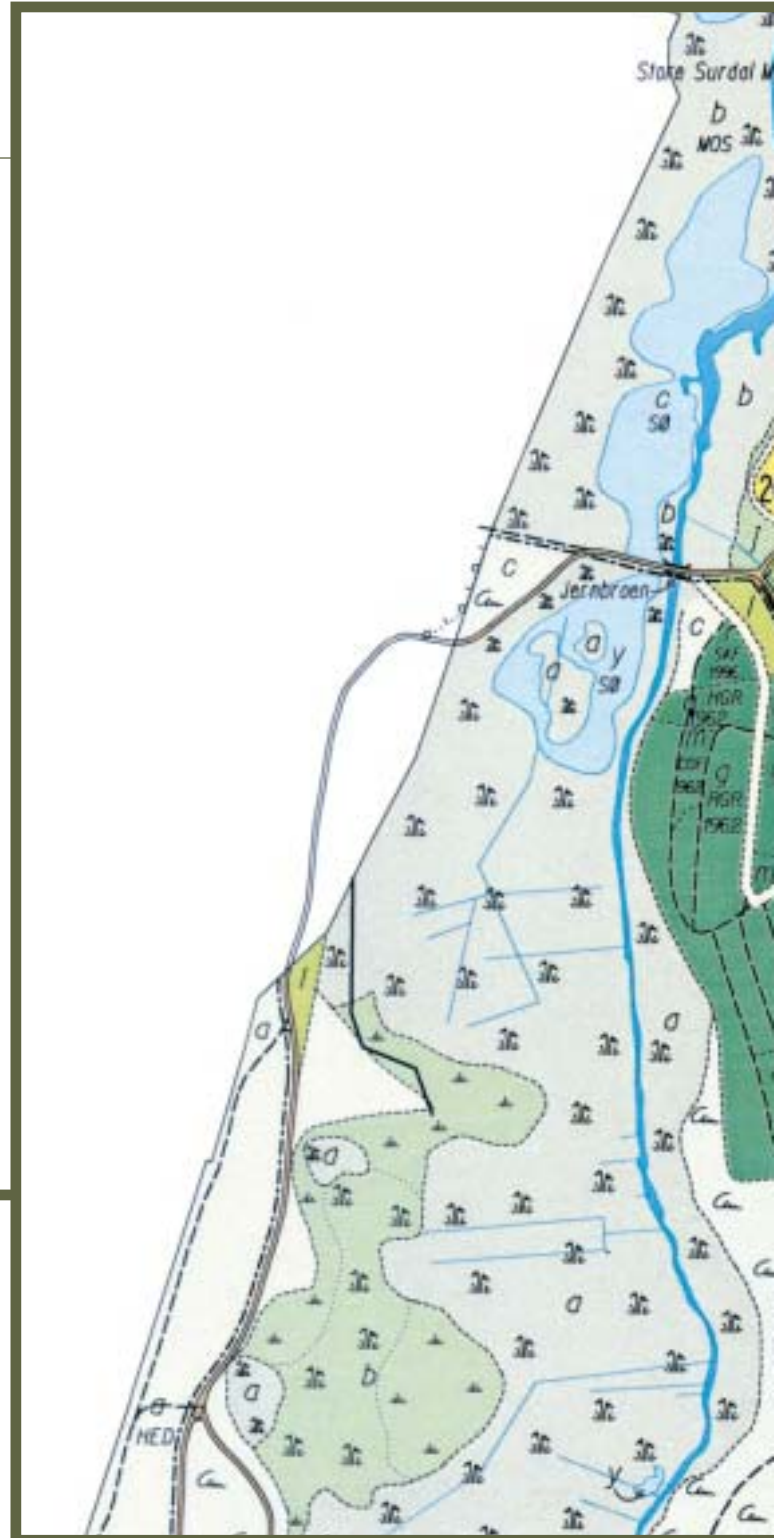
Men også andre forhold er interessante i drifts- og plejesammenhænge, og følgende registreres og beskrives:

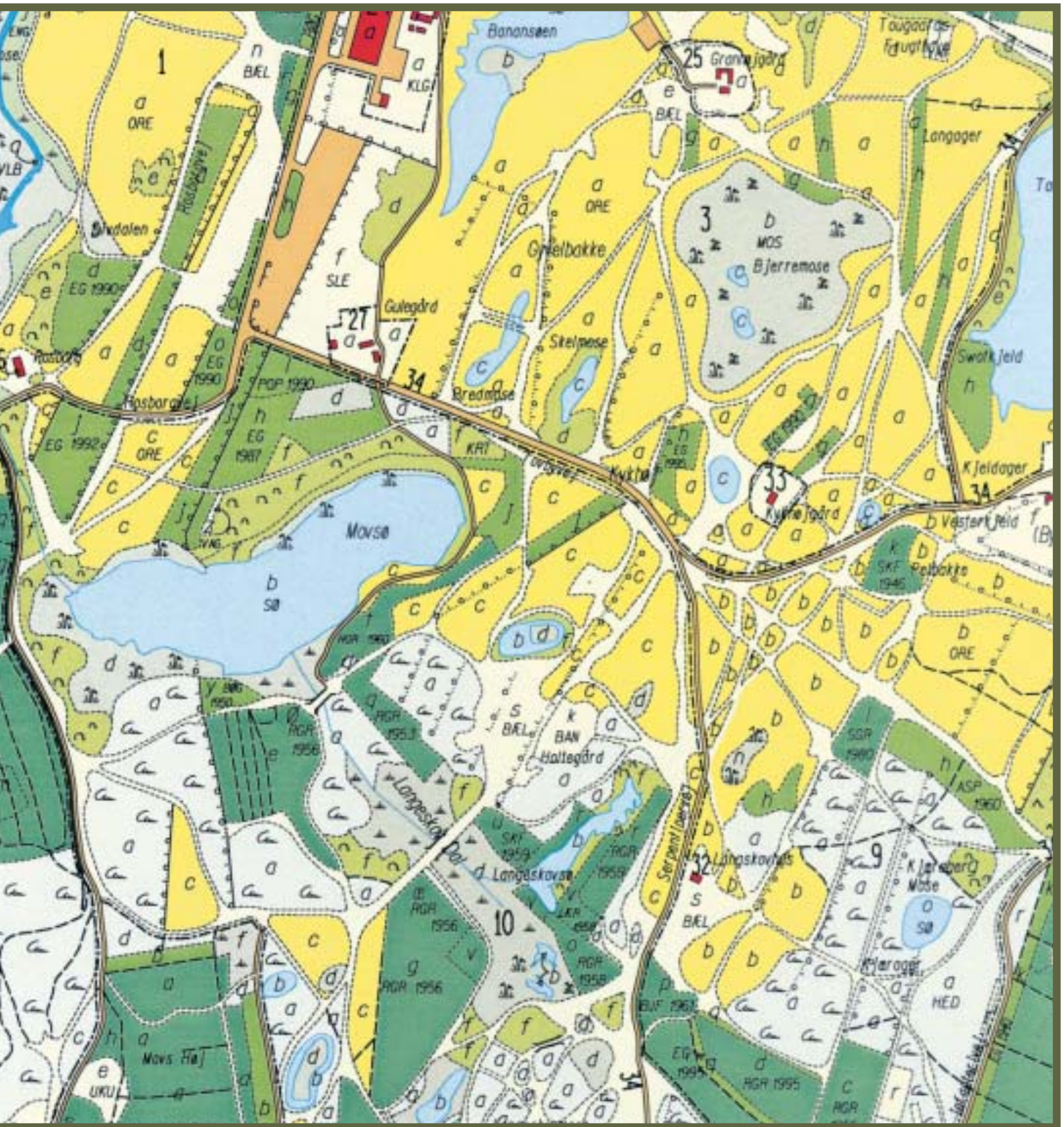
- natur- og kulturværdierne
- landskabet og dets geologiske fortid
- terrænets nuværende militære anvendelse
- terrænets nuværende drift og pleje
- lovmæssige brugsbegrænsninger og bindinger, nationale såvel som internationale
- offentlighedens nuværende adgang til terrænet

På baggrund af en terrængennemgang udarbejdes et digitalt **grundkort**. Kortet viser arealernes nuværende anvendelse og brug, og er grundlag for den videre proces. Foruden at illustrere faste terrængenstande som huse og veje, indtegnes naturtyper på baggrund af en biologisk registrering, som f.eks. skov, sø, mose og hede.

SIGNATUR

	Løvskov
	Nåleskov
	Krat
	Hede
	Mose
	Overdrev
	Sø
	Eng

Øvelseskort – til militært brug

På de intensivt benyttede terræner, hvor kørsel med bæltekøretøjer og skydning med skarp ammunition slider voldsomt på terrænerne, har drifts- og plejeplanens vigtigste funktion været at regulere sliddet i de sårbare områder. Forskellige reguleringer skal styre øvelsesaktiviteterne udenom de sårbare områder og sikre, at terrænet ikke slides, så de uddannelsesmæssige anvendelsesmuligheder forringes.

Udarbejdelse af et *øvelseskort* skal på en overskuelig måde illustrere reguleringerne og synliggøre de sårbare områder.

Af de mest anvendte øvelsesrelaterede reguleringer kan nævnes:

Tvangsspor for bæltekøretøjer. Særligt på sandede jorder er der stor risiko for, at bæltekøretøjerne slider vegetationen væk og forvandler landskabet til noget, der ligner en sandkasse. Fastlæggelse af tvangsspor skal skåne terrænet på de mest udsatte steder og samtidig sikre de fremtidige øvelsesmuligheder.

Regulering af kørsel. Al kørsel og øvelsesaktivitet føres uden om meget sårbare områder, fortidsminder, stejle skrænter o.lign. – såkaldte ”no-go-zoner”. Omvendt udlægges andre områder til fri øvelse.

Regulering i vådområder. Vådområderne deles ind, så kørsel og øvelsesaktivitet begrænses til enkelte søer. Øvrige vådområder friholdes for aktiviteter i op til en 5 m bred bufferzone.

Udpegning af særlige nedslagsområder. Terrænet inddeles i særlige nedslagsområder og områder, der er skyde- og nedslagsfrie.

Udpegning af særlige øvelsesområder. Der udpeges særlige områder, hvor visse former for intensiv øvelsesaktivitet må foregå – f.eks. gravning, sprængning, bivuering, bjærgning og branddemonstration.

Udpegning af forstyrrelsesfrie zoner. Af hensyn til dyrelivet kan der udlægges områder, som i visse perioder ikke må anvendes til øvelse, f.eks. i yngletiden.

Øvelseskortet indeholder endvidere oplysninger om alle de militære installationer, sektoropdelinger o.lign., og er derfor et ideelt redskab i øvelsesmæssige sammenhænge.

På meget store terræner kan hele terrænet inddeles i kategorier efter naturværdier med hver sine regler for den øvelsesmæssige brug og aktivitet, f.eks.:

Kategori I: Naturværdierne har større prioritet end den militære anvendelse. Ingen militære aktiviteter, bortset fra færdsel til fods og kørsel ad eksisterende veje.

Kategori II: Ikke så sårbart som kategori I. Al militær aktivitet er tilladt med enkelte restriktioner. Kørsel med bæltekøretøjer skal primært foregå ad eksisterende (faste) bæltepor.

Kategori III: Intensivt øvelseterræn – særligt for bæltekøretøjer. Ingen restriktioner.

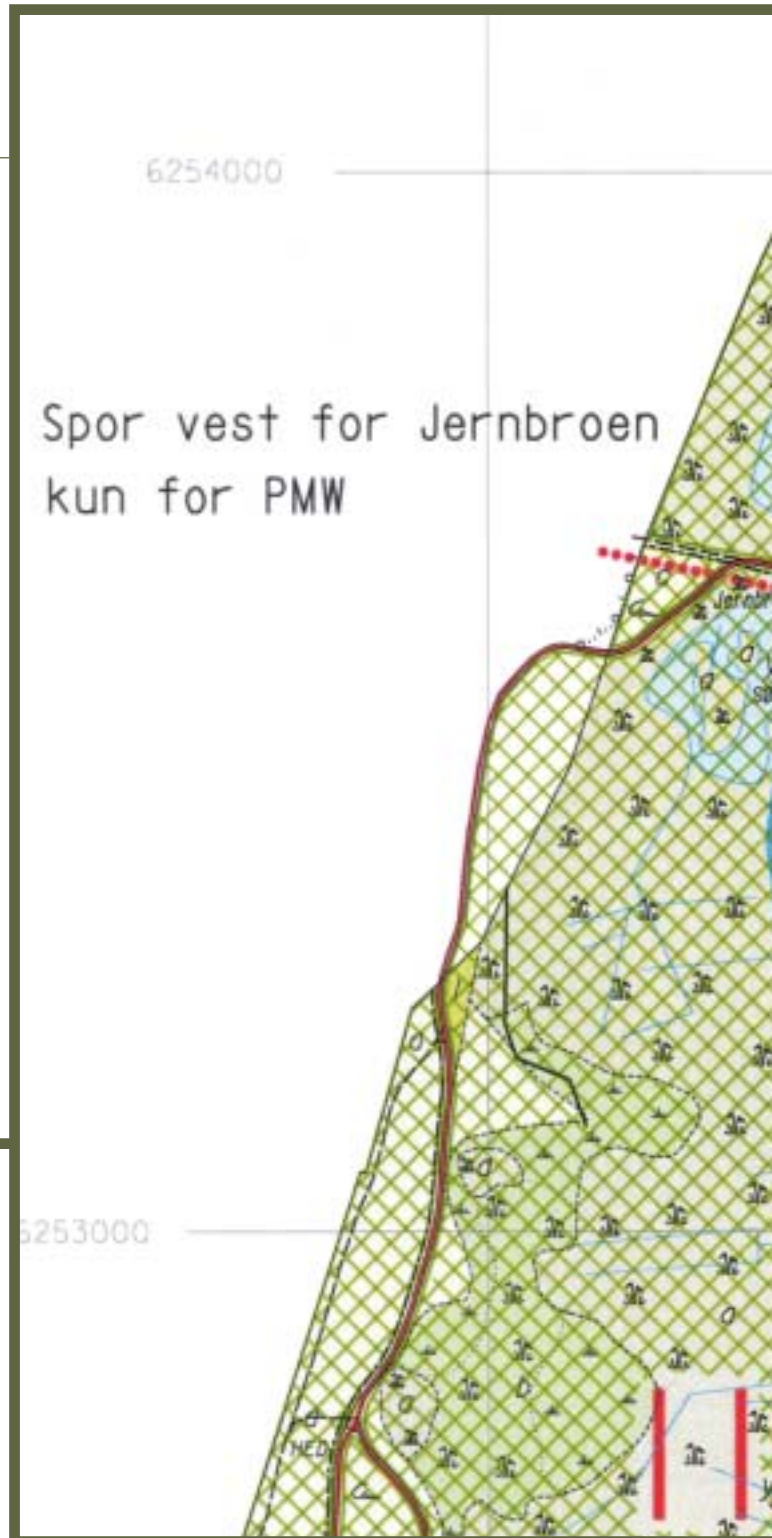
Fortidsminder og kulturhistoriske spor kortlægges og beskyttes i forbindelse med drifts- og plejeplanen. Pælene skal forhindre kørsel på den fredede bronzealderhøj.

På baggrund af grundkortet udarbejdes et **øvelseskort**, der indeholder oplysninger om alle de militære installationer, sektoropdelinger og øvelsesmæssige restriktioner. Kortet anvendes i øvelsesmæssige sammenhænge – særligt af gruppe- og delingsførere.

SIGNATUR

- VI Sektornummer
- Sektorgrænse
- Tvangsspor for bæltekøretøjer
- Al øvelsesvirksomhed forbudt, bortset fra gennemgående færdsel til fods
- Bjærgningsområde
- Løvskov
- Nåleskov
- Åbent land
- Sø

Drifts- og plejekort – et effektivt plejeredskab

Hvor øvelseskortet overvejende indeholder øvelsesmæssige restriktioner og reguleringer, illustrerer *drifts- og plejekortet* de fremtidige drifts- og plejetiltag på terrænet.

Et drifts- og plejekort kan indeholde forskrifter om:

Systematisk pleje af åbne naturarealer, som overdrev og hede. En systematisk pleje tilgodeser de særlige plante- og dyrearter, der er tilpasset disse efterhånden sjældne naturtyper.

Pleje af vandhuller. Oprensning af vandhuller, nedskæring af opvækst.

Pleje af fortidsminder. Nedskæring af træopvækst, så rødderne ikke skader kulturværdierne.

Bekæmpelse af landskabsukrudt. Kæmpe-Bjørneklo har bredt sig uhæmmet mange steder i Danmark. Planten er giftig og kan resultere i, at et område ikke kan bruges til øvelse af hensyn til soldaternes helbred. Systematisk bekæmpelse kan gøre arealet tilgængeligt igen.

Hævning af vandstand. Hævning af vandstanden i større eller mindre omfang er til gavn for fugle og vanddyr.

Rydninger og plantning af bevoksninger. Rydning af bevoksninger eller etablering af nye levende hegn og beplantninger kan optimere den øvelsesmæssige brug.

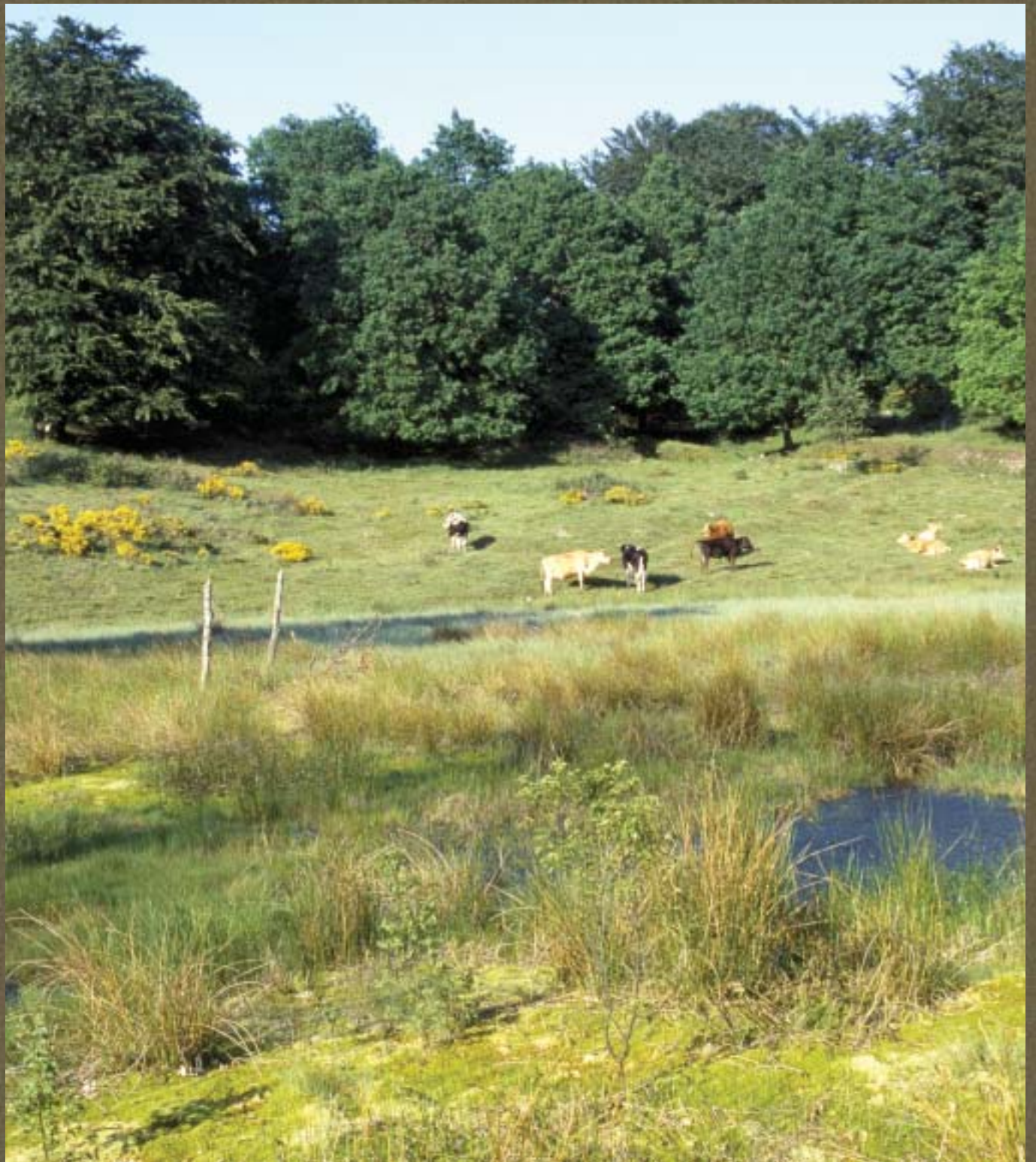
Udpegning af arealer til nye øvelsesfaciliteter. Planlægningen tager højde for fremtidige øvelsesmæssige behov, f.eks. anlæg af støjvold, nærkampby, forhindringsbane eller ny mortérbane.

I drifts- og plejeplanen er de enkelte tiltag opstillet i en *prioriteret handlingsplan*, så indsatsen fordeles over hele planperioden.

En citronsommerfugl, Gonepteryx rhamni, suger nektar fra en tidsel. Slåning sidst på sommeren sikrer at sommerfuglens larver kan nå at blive fuldt udviklede.

Måltrettet pleje af åbne naturarealer tilgodeser mange planter og insekter. Græsning eller slåning holder de dominerende græsarter nede, og giver de mere lyskrævende blomster en chance.

Drifts- og plejekortet illustrerer de plejetiltag, der skal iværksættes i løbet af planperioden. Med farver og særlige signaturer er fremhævet de områder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger af hensyn til flora og fauna. Endvidere vises planlagte anlæg og beplantninger.

SIGNATUR

- Fremtidig vildtremise
- Skovareal til foryngelse med Skovfyr som hovedtræart
- Vådområde, jvf. Driftsplan
- Skovareal til foryngelse med Eg som hovedtræart
- Terræn med særlig behov for vegetationspleje
- Skovareal til afvikling
- Skovareal til afvikling sidst i perioden
- Bæltespor, der sløjfes

Forsvaret opbygger ny viden og erfaring

Med udarbejdelse af drifts- og plejeplaner får medarbejderne i forsvaret sat fokus på behovet for drift og pleje af de militære terræner og mulighederne for at varetage flersidige hensyn. Inddragelse af medarbejderne i processen sikrer, at planen er praktisk udførlig. Uddannelse sikrer at medarbejderne får den fornødne viden.

Medarbejderne inddrages

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanerne inddrages medarbejdere fra hele forsvaret på alle niveauer. Foruden at sikre, at hensynet til forsvarets anvendelse af terrænerne tilgodeses, betyder inddragelse i planlægningen også, at planerne bliver praktisk udførlige, realistiske og lokalt forankrede.

Planen iværksættes og medarbejderne uddannes

Efter planens ikrafttræden, starter en række interessante opgaver for det lokale regiment. Naturpleje- og genopretningstiltag iværksættes og de øvelsesmæssige reguleringer realiseres. Nu skal erfaringerne indhøstes i, hvordan planen fungerer i praksis

Og opgaven som naturforvalter kræver uddannelse. For at sikre at medarbejderne har den fornødne viden om miljø samt drift og pleje af naturarealer, arrangerer forsvaret et naturplejekursus for alle, der beskæftiger sig med naturpleje på forsvarets arealer. På kurserne gennemgås driftsplaninstrumentets virkemåde og der uddannes i realisering af planens forskrifter.

Pleje af naturarealer kræver viden om naturens processer. Forsvarets medarbejdere på alle niveauer kan deltage i et naturplejekursus som opfølgning på drifts- og plejeplanen.

Forsvarets skyde- og øvelsesområder rummer nogle af de bedst bevarede naturområder i Danmark. Uberørt af landbrugslandets intensivering har de ligget hen i årtier og udgør i dag vigtige fristeder for en række sjældne og truede plante- og dyrearter.

Udarbejdelse af langsigtede drifts- og plejeplaner for forsvarrets skyde- og øvelsesområder skal sikre terrænerne som optimale træningsområder og samtidig bevare naturen. Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen har i fællesskab skabt et enestående koncept, der forener uddannelse af soldater med hensynet til naturbeskyttelse og friluftsliv.

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 42
1060 København K

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø